

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1031 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeveva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Improving the efficiency of investment activity in oil and gas enterprises.....	24
Raxmatova M.G., G'ofurov Sh.N.	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	30
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Xalqaro standartlarning korxona eksportini oshishidagi ahamiyati.....	35
Sobitov Diyor Abbralxonovich	
Erkin iqtisodiy zonalar boshqaruvining tashkiliy tuzilmasini takomillashtirish yo'llari	40
Ataismatov Iqboljon Zumratjonovich	
Xorazm viloyatida turizm infratuzilmasini innovatsion rivojlantirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellash va prognozlashtirishning ba'zi masalalari	46
Jumaniyazova Ro'za Quvondiq qizi	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash	60
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
Economic analysis of investment activity of enterprises.....	66
Shermatov Akhror Abduhakimovich	
Kichik biznesni rivojlantirishda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish yo'nalishlari	72
Z. Rahimova	
Влияние углеродного следа на экологическую устойчивость узбекистана	76
Саттарова Барно Шухратовна	
Moliya bozori dastaklari orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish modellarining uslubiy asoslari	84
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
Maqdsadli tushumlarning audit obyekti sifatidagi tasnifi va tavsifi.....	90
Ne'matov Oybek Ismatullayevich, Qambarov Abduazizbek	
Bank majburiyatlari tushunchasi, uning mazmuni va mohiyati	96
Muminova Parvina Ilhom qizi	
Sanoat korxonalariga berilayotgan soliq imtiyozlari ma'murchiligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan ishlar samaradorligi.....	100
Turabov Ulug'bek Olimjonovich	
Tur operatorlari va sayohat agentliklarida xarajatlar va foyda tahlili va uning turlari	106
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
O'zbekistonda kredit bozorini rivojlantirish istiqbollari.....	113
Salimov Burxon Abubakirovich	
Social media marketing as a key strategy in modern business.....	125
Najimova Bakhtigul Abdilkasim qizi	
O'zbekistonda yashil mahsulotlar eksportini rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish va xalqaro integratsiyani ta'minlash.....	129
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
Оценка и управление рисками в проектах строительства энергетических объектов	136
Махматкулов Жамшед Бахтиёрович	
Iqtisodiyotda ko'chmas mulk bozori hamda uning xususiyatlari	140
Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Raimkulov Sherali O'rozdavlatovich, G'ffarov Husayn Aliyor o'g'li, Ismoilov Davronjon Ilxomjon o'g'li, Tashpulatova Shaxnoza Tursunpulatovna	
Ekologik turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri va uni rivojlantirish istiqbollari (Jizzax viloyati misolida)	144
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li	
Ways to improve personnel policy in improving the quality of financial services provided by financial institutions.....	148
Ergashev Umidjon Ibragimovich	
Qo'shilgan qiymat solig'ining budjet daromadlarini shakllantirishdagi ahamiyati	152
Djabbarov Anvar Muxammadsaliyevich	

Tadbirkorlik subyektlarining barqarorlik reytingini aniqlash va ulardan samarali foydalanish yo'llari	157
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Tovar-moddiy zaxiralar auditini tashkil qilish masalalari	164
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich, Botirov Lazizbek Botirovich	
O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida aktivlar daromadlilikini oshirish masalalari.....	168
Saxibjonov Muzaffar Salijanovich	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	174
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Strategic growth of global companies in contemporary environments.....	179
Djurabaev Otabek Djurabayevich	
Directions for management of the tax system.....	184
Sharokhmatov Abdurakhim Abdulamitovich	
Davlat korxonalarida moliyaviy samaradorlik va uni boshqarish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari.....	188
Qarshiyev Nodirbek Olim o'g'li	
Проблемы, модели и методы оптимизации управления товарными запасами	193
Бабаджанов Шопулат Шомашрабович	
Literature review: the significance of digitization to management credit activity of commercial banks	200
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekiston Respublikasining davlat budjeti.....	205
Ajibaeva Raiya Maxsudovna	
Yashil iqtisodiyot kontsepsiyasining shakillanishi, taraqqiyot bosqichlari va uning dolzarbligi.....	212
Kodirov Javlonbek Nematullayevich	
Bank plastik kartalari orqali masofaviy xizmatlarni takomillashtirish.....	219
Abdullayeva Dildora Qudratovna, Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li, Almuratova Nurlio'lmasoy Naim qizi	
O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ekonometrik modellashtirish	223
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Mahalla faoliyati ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilishning nazariy asoslari.....	232
Aliqulov Ravshan Shodiyor o'g'li	
O'zbekistonda lizing bozori tahlili.....	237
Boyev Bekzodjon Jo'raqul o'g'li, Shavkatov Behruz Rustam o'g'li	
Chakana savdoni rivojlantirishning mintaqaviy xususiyatlari	241
Ismoilov Shohjahon O'tkir o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari, tarkibiy tuzilish tasnifi va marketing segmentlari	244
Axmedov Zafarjon A'zamovich	
Мировой опыт и перспективы развития свободно экономических зон в Республике Узбекистан.....	250
Кадилова Истора Кадилова	
Перспективы реформирования налоговой системы Республики Узбекистан в условиях глобализации.....	254
Буранова Лола Вахобовна, Садиков Искандар Гайратович	
O'zbekiston 2030 strategiyasi – islohotlar tizimligida ipoteka kreditining dolzarbligi.....	263
A'zamxo'jayeva Nihola	
O'zbekistonda sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish istiqbollari	267
Shoraximova Zilola Nosirdjanovna	
Biologiya va tibbiyotda matematik statistika	271
Voxidov Alikul Melitosheich	
Viloyatda chorvachilik mahsulotlarini o'tgan yilga nisbatan o'zgarishi.....	283
Azimov Allaberd O'rinovich, Begaliyeva Madina Abdusamatovna	
Servis korxonalarida mobil ilovalar yordamida interaktiv xizmatlar yaratish	289
Ne'matov Nizom Ismatullayevich	
Oziq-ovqat ta'minot zanjiri tushunchasi va uning zamonaviy tendensiyalari.....	293
Nazarova A.N	

Влияние искусственного интеллекта при разработке стратегических программ на экономическое развитие страны.....	300
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Kichik va o'rta biznesda moliyaviy menejment: muammolar va yechimlar	306
Saidvaliyeva Nigora Ziyodillayevna	
Теоретико-правовая характеристика экономических отношений	313
Фарход Махмудович Тиркашев, Исломжон Жамshedович Жамshedов	
Cash flow reporting in Uzbekistan: national accounting standards and international standards application	318
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari va takomillashtirish mexanizmlari	324
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Получение долгосрочного кредита и определение его размера для привлечения лизинга	330
Латипова Шахноза Махмудовна	
Ko'chmas mulk solig'ining ko'chmas mulk bozori tendensiyalariga ta'siri	335
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
Rivojlangan mamlakatlarning davlat qarzi va uni boshqarishdagi tajribasini tahlil qilishga ilmiy yondashuv	343
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Abdurahmonova Feruzabonu	
Эффективный инновационный менеджмент в системе здравоохранения Республики Узбекистан.....	353
Абдурахманов З.М.	
Islom moliyasining O'zbekistondagi o'rni va O'zbekiston Respublikasining islomiy tashkilotlar va banklar bilan aloqasi	356
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi, Elboyev Otajon Polvonquliyevich	
Tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	361
Oxunjonova Madina Isoqjonovna	
Основные задачи обеспечения цифровой информационной безопасности в образовательном процессе	365
Иzzатилла Пулатов Кудратиллаевич	
Tijorat banklarida komplaens nazoratni takomillashtirish.....	373
Muminova Marguba Mamirkulovna	
Kichik biznes uchun soliq imtiyozlari va ularning samaradorligi.....	378
Sarvar Ochilov	
Xalqaro moliyaviy tashkilotlarning davlat iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni	387
Raxmonova Dildora Ergash qizi	
O'zbekiston Respublikasida kreditning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni	395
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Mintaqa sanoat korxonalari investitsiya jarayonlari rivojlanish tendensiyasining statistik tahlili.....	399
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	
Natijalarga yo'naltirilgan budjetlashtirish samarali budjet menejmentining omili sifatida	403
N. Sheraliev	
O'zbekistonda kichik biznesning rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari	408
Salayev Jasurbek Komilovich	
Features and prospects for the development of digital marketing in Uzbekistan	414
Musayeva Shoirazimovna	
Анализ динамики импорта узбекистана в 2017–2024 годах с учетом индекса сложности продукции (PCI)	418
Жабборов Нодира Холмурод кизи	
O'zbekistonning kredit riskini baholash: iqtisodiy barqarorlik va xavf omillari tahlili	422
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
Investitsion jozibadorlikni oshirish – korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishning muhim shartidir	426
Karimova Dilafruz Sadirdin qizi	

Sanoat korxonalarida innovatsion faollikni oshirish omillari.....	431
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li, Xakimov Javohir Hamza o'g'li, Turganbaev Nursultan Bayram o'g'li, Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich, Xasanov Ruslan Raxmatovich, Nurullayev Jasurbek Davronbekovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность».....	437
Алиева Сусанна Сейрановна	
Developing the labor market and strategies for reducing unemployment.....	442
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi, Elmurodov Mukhammadkodir Nurmuhammad	
Iqlim o'zgarishi sharoitida raqamli texnologiyalar orqali qishloq xo'jaligida samaradorlikni oshirish yo'llari.....	450
Fayziyev Oybek Raximovich, Ochilov Ilhom Sayitqulovich, Sayfullayeva Ruxshona Farrux qizi	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning sanoatni rivojlantirishdagi roli.....	458
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarishning asosiy yo'nalishlari va rivojlanish istiqbollari.....	466
Muxitdinov Shuhrat Ziyaviddinovich	
Ovqatlanish xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlaridan foydalanish va samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	470
Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ahamiyati.....	477
Safayeva Dilafuz Ruzmatovna, Karimov Abrorjon Shavkat o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarini xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish: amaldagi holat tahlili.....	482
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T	
Tijorat banklarida foiz risklarini baholash va boshqarish.....	487
Karimov Mardon Akram o'g'li	
Zamonaviy sharoitda bank innovatsiyalaridan foydalanishning istiqbolli yo'nalishlari.....	494
Xodjimamedov Akmal Ashurovich	
A local perspective on sustainable supply chain management in Uzbekistan.....	501
Oybek Rafukjonkhoev	
Raqamli texnologiyalar orqali sug'urta kompaniyalar marketing faoliyatini takomillashtirish.....	505
Rashidova Dildora Rasul qizi	
O'zbekistonning strategik rivojlanish davrida investitsiyalarning o'rni.....	511
Akbaraliyeva Aziza Maxmadali qizi	
O'zbekiston media bozori: rivojlanishi va afzalliklari.....	516
Qodirov Obidjon Olim o'g'li	
Порядок учета скидок в бухгалтерском учете на основе МСФО.....	520
Камолова Феруза Кахрамоновна	
Tijorat banklari transformatsiyasini amalga oshirishda qimmatli qog'ozlar bozorida foydalanishning xorijiy tajribasi.....	525
Bobur Abrorovich Yusupov	
Neft va gaz sanoati korxonalari resurslardan samarali foydalanishning xorijiy tajribalari tahlili.....	533
Sonayev Sanjar Nurmatovich	
Оценка социально-экономического воздействия железнодорожных проектов.....	539
Хужаяров Бекзод Баходир угли	
Rivojlanayotgan mamlakatlarda islom mikromoliyalashning innovatsion mexanizmlari va xalqaro tajriba.....	544
Sharipova Maxliyoixon Baxtiyor qizi	
Iqtisodiy samaradorlik tushunchasining ilmiy- nazariy tahlili.....	548
Ibragimov Zukhriddin Sayfutdinovich	
Ipoteka kreditlarini moliyalashtirishda banklarning o'rni va istiqbollari.....	552
Muhitdinov Ulug'bek Diyorovich	
Mintaqaviy mehnat bozorini shakllanishining shart-sharoitlari, omillari, o'ziga xos xususiyatlari va prinsiplari.....	556
Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li	
Development of digital marketing for sustainable tourism development in Uzbekistan.....	560
Nasibabonu Abdurakhmonovna Akramova	

Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	565
Ibragimov Ulmas	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligini ta'minlashning dolzarb masalalari	569
Akbarov Behzodxon Ulug'bek o'g'li	
Amerika qo'shma shtatlarida federal zaxira tizimi tomonidan amalga oshirilgan noan'anaviy pul-kredit siyosati	574
Djumonov Dilshod Safaroliyevich	
Intellectual mulkning ishlab chiqarishdagi ahamiyati	581
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Azizbek Umid o'g'li Abduvaliyev	
Tijorat banklari moliyaviy barqarorligini baholashning xorijiy davlatlar tajribasi	585
Sattarova Gulshan Muxiddinovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida moliyaviy xavfsizlik: investorlar misolida.....	589
Boysunov Jamshid Baxriddin ug'li	
Amaliy-ilmiy tadqiqotlarning mazmuni, asosiy maqsadlari va qo'llanilish shakllari.....	593
Raupov Jamshid Rashidovich, Kaxramonov Zafar Kaxramonovich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishning dolzarb masalalari.....	597
Ergashev Olim Kenjayevich	
Islom darchalari asosida moliyalashtirishni joriy etish istiqbollari	602
Gulyamova Shaxnoza Gafurdjanovna	
Влияние финансовых технологий на трансформацию страхового рынка	606
Тангирбердиева Гулчехра Рахимжановна	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishida mamlakatimiz iqtisodiyotini holati tahlili	611
Muradova Maxliyoixon Ravshanovna	
Foreign experience in the formation of banking assets in improving the efficiency of the activities of commercial banks.....	615
Ibrohimov Davronbek Muhammadi ogli	
Роль и значение экономического потенциала в формировании стратегии регионов Узбекистана.....	628
Абдалова З.Т.	
Перспективы развития торговых отношений между Китаем и Узбекистаном.....	634
Фазлиддинова Шахруза, Расулев Дильмурод Мирза-Ахмедович	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalarini rivojlantirish	640
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	647
Rajabov Alibek	
Digital technologies as a driver for the development of mice tourism in Uzbekistan	654
Ilkhomova Gulnoza Zaynitdin qizi	
Tadbirkorlik subyektlarining tashqi savdo faoliyati bojxona reytingini aniqlash va baholashning iqtisodiy ahamiyati	661
Azizov Sherzod Uktamovich, Mamarajabov Abdisamad Saidmurot o'g'li	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari	666
Shodiyev To'liqin Oltiboy o'g'li	
Sanoat korxonalari rivojlanishining atrof-muhitga ta'sirini baholashda ESG tamoyillarini qo'llash imkoniyatlari va istiqbollari	671
Turg'unov Jasurbek Alimardon o'g'li	
Museum collection management and new technology	677
Ibroximova Aziza Abbasovna	
Inklyuziyalashuv sharoitida sanoat korxonalari faoliyatining ilmiy-nazariy jihatlarini	684
Isayev Kobiljon Abdulkodirovich	
Turizm sohasida brendning O'zbekiston iqtisodiy o'sishiga ta'siri va sayyohlik yo'nalishi sifatida marketingning ahamiyati.....	693
Kobilova Maftuna	
Kichik biznes subyektlarida marketing faoliyatini boshqarishni takomillashtirish.....	697
Bektemirov Ozodjon Xusan o'g'li	
Tekislikda to'g'ri chiziqli va uning tenglamalari.....	702
Azimova Halkar Qayumovna	

Banking Legislation of the Republic of Uzbekistan: Practice and Reforms.	707
Asliddin Qurvonboyev Baxrom o'g'li, Umarova Zulaykho	
Korxonalarda reklama faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli marketingdan foydalanish.....	712
Khojiev Elshod	
Необходимость использования искусственного интеллекта в системе образования – веление времени	717
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Kon-metallurgiya kombinati faoliyatining ekonometrik modeli va uni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari.....	721
Karimov Ma'ruf Ichthyorovich	
Ijara bo'yicha xalqaro standart qo'llanilishining xususiyatli jihatlari	725
Yusupova Malika Botiraliyeva, Satvaldiyeva Gulchexra Xudayberdiyevna	
Понятие и сущность маркетинговой деятельности малого бизнеса в Узбекистане.....	730
Убайдуллоева Малика Отабековна	
Tovar-moddiy zaxiralar tahlilini takomillashtirish	736
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich, Mirzayeva Shaxlo Faxritdinovna	
Tijorat banklarida mavjud muammoli aktivlar miqdorini qisqartirish bo'yicha xorij mamlakatlar tajribasi.....	742
Abduxalimova Marjona Xikmatovna	
Bank strategiyasini shakllantirish orqali samaradorlikni oshirish (O'zsanoatqurilishbank misolida)	748
Maxmudova Munavarxon Ruzimuradovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilik tarmog'ini rivojlantirish istiqbollari.....	752
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
Yangi O'zbekistonda baholovchi tashkilotlar reytingini baholash va renkingini aniqlash mexanizmining tashkiliy va huquqiy asoslarini takomillashtirishning zarurligi.....	757
Tashpulatov Giyos Toxirovich	
Raqamli transformatsiya sharoitida B2B marketing strategiyalarini tuzish va samaradorlikni belgilash.....	764
Yudashev Jamshid Abrarovich	
Iste'molchi xulq-atvori: marketing strategiyalarida uning o'rni.....	770
Hamidova Maftuna Boburjon qizi	
Impact of modern tourism infrastructure in enhancing a country's tourism potential.....	775
Ametova Shahnoza Rustamovna, Dauletbaeva Ulzada Bakhadirovna	
O'zbekistonda oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'moli tahlili	780
Umarov Ilxomjon Yuldashevich, Abdulxamidova Nodira Abdurashitovna	
Xalqaro tajriba asosida uy xo'jaliklarining investitsion faoliyatini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	784
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich	
O'zbekistonda elektroenergetika sohasi boshqaruvini tartibga solish masalalari	795
Samiev Shoxrux Faxriddin o'g'li	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini moliyaviy qo'llab-quvvatlash yo'llari	801
Xaydarova Nargiza Anvarovna	
Greening Hotel Operations: A Framework for Sustainable Resource Management and Cost Efficiency in Bukhara Region.....	809
Toyirova Sarvinoz Atoevna, Canós-Darós, Lourdes, Osorio-Acosta, Estefanía	
O'zbekiston sanoat mahsulotlari eksportining tashqi bozorlar bilan o'zaro aloqalari	819
Yo'ldoshev Nozimbek Ma'rufjon o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy ta'lim eksportining rivojlanish tendensiyalari	824
Abdullayev Javoxir Jaxongirovich	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	832
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Sanoat korxonalarida boshqarish jarayonlariga omillar ta'sirini baholash uslubiyotlari	836
D.Ziyayeva	
Zamonaviy firmalarda kommunikativ aloqalar tizimini o'rnatish bilan bog'liq muammolar	840
Sh.A.Suleymanova, Sh.Z.Erkinova	

Перспективы развития электронной коммерции Республики Узбекистан	845
Маҳаммадалиева Муслимахон Шерали кизи	
Surxondaryo viloyatida o'rta muddatda uy-joylar qurilishi prognozlashtirishni tekshirish	851
Ibragimov Nodir Shopo'latovich, Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Toshpo'latov Bobur Rasuljon o'g'li, Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi, Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li	
Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosatini takomillashtirish orqali investitsiya jozibadorligini oshirish mexanizmlari	858
Muxammadiyev Faxriddin Baxtiyorovich	
O'zbekiston respublikasi budget daromadlarining amaldagi holati tahlili	861
Shodiyev Xurshedjon Karimovich	
Korxonalarda ishlab chikarish strategiyasini innovasion faoliyati orqali takomillashtirish yo'llari	865
Fayzullayeva Aziza Nusratillayevna	
Budget tashkilotlarining shtat jadvallarini tuzish va xarajatlar smetasi	871
Xamdammov Nuriddin Abdimalikovich	
Tax Revenues and Budget Allocation: The Impact of Tax Revenues on the Economy in Uzbekistan and Indonesia	875
Vafoyeva Sevinch, Umarova Zulaykho	
Erkin iqtisodiy zonalar – rivojlanishning muhim omili	879
Axtamova Parizod Oybek qizi	
The significance and impact of contemporary tourism infrastructure in boosting a country's tourism potential	883
Matkabillova Diloram Khalilullayevna	
Tijorat banklari investitsiya faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari	887
Abduvaliyev S.A.	
Yangi iqtisodiy tizimda barqaror ish bilan bandlik konsepsiyasini ishlab chiqish va unga oid global tajribalar	892
Xoliyorova Shoxista Qaxramon qizi	
Bo'lajak pedagog-o'qituvchining innovatsion faoliyati modeliga asoslangan xolda ta'lim-tarbiya metodlari va vazifalarini o'rgatish	898
Abdullaeva Sanobar Berdievna	
O'zbekiston to'qimachilik klasterlari orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash	903
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari tahlilining ilmiy asoslari	909
G.J.Jumayeva	
Интеграция современных концепций управленческого учета в учетно-аналитическую практику вузовских научных учреждений в Узбекистане	912
Каршиева Мохинур Олим кизи	
O'zbekiston sug'urta amaliyotida umr davomiyligi funksiyalarini aniqlashda aktuar hisoblarning o'rni	916
Abdujalilova Guzal Saydillayevna	
Инструменты фондового рынка в международной практике повышения инвестиционной привлекательности бизнеса	921
Юлдуз Усманова	
O'zbekiston respublikasi moliya-kredit tizimidagi muammolari va ustuvor yo'nalish istiqbollari	931
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
O'zbekistonning fiskal va monetar siyosati tashqi savdo defitsiti o'sishiga ta'siri	935
Baxtiyorov Sherati Muzaffarovich	
The accounting system in trade organizations, as well as the classification of income in trade	941
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sish omillari va ularning tahlili	947
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Ro'ziqulov Abduqahhor Ixtiyor o'g'li	
Mehmonxona restoranlarida xodimlar malakasini oshirish tizimi va ularning samaradorlikka ta'siri	954
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslari va mamlakatimizda yaratilgan shart-sharoitlar	958
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti	
Yog'-moy korxonalari personalini boshqarishning ahamiyatli jihatlari.....	963
Azlarova D.A.	
Mahalliy budget daromadlari bazasini kengaytirishda hokimliklarning vakolatlarini oshirish masalalari	967
Tuychiev Kamoliddin	
O'zbekiston yengil sanoat korxonalarida marketing strategiyalari	974
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
Innovative technologies of modern accounting and their impact on efficiency	979
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Роль телекоммуникации в экономике Республики Узбекистан	983
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Роль финансов в Узбекистане на современном этапе	987
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи	
Mahalliy budjetlarni boshqarish va tuzish tartibi	992
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Elektron tijoratni soliqqa tortish ma'muriyatchiligini takomillashtirish yo'nalishlari.....	997
Urazaliyev Kamoliddin Tajikovich	
Soliq xulq-atvorini shakllantirishda davlat dasturlari va vositalarining roli.....	1003
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
O'zbekiston bank tizimini rivojlantirishda raqamli banklarning ulushi.....	1011
O'lmasov Abdurahmon Aziz o'g'li	
Digital neighborhood frameworks in community-centric urban infrastructure planning	1019
Gulsara Ostona Kulova, Sitara Odilova	
Sug'urtada investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish	1026
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	

SUG'URTADA INVESTISIYA FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich

Marifat gazetasi taxririya Bosh xisobchisi

E-mail: isomiddinsuunov1@gmail.com

Orcid kodi:0009-0006-2459-3754

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston sug'urta bozorida faoliyat olib borayotgan sug'urta tashkilotlarini investisiya faoliyatini takomillashtirish orqali ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va sug'urtalanuvchilarni sug'urta xizmatlaridan naflanish darajasini oshirishga doir muammolar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sug'urta faoliyati, sug'urta xizmati, sug'urtada investisiyalar, ichki investisiyalar oqimi, investisiya muhiti, moliyaviy barqarorlik, sug'urta zaxira fondlari, sug'urtada investisiya faoliyatini huquqiy asoslari, sug'urtada investisiya faoliyatini xorij tajribasi.

Abstract: The article analyzes the problems of ensuring the financial stability of insurance organizations operating in the insurance market of Uzbekistan by improving their investment activities and increasing the level of benefit for policyholders from insurance services.

Key words: insurance activity, insurance service, investments in insurance, internal investment flow, investment climate, financial stability, insurance reserve funds, legal basis for investment activity in insurance, foreign experience of investment activity in insurance.

Аннотация: В статье анализируются проблемы обеспечения финансовой устойчивости страховых организаций, действующих на страховом рынке Узбекистана, за счет совершенствования их инвестиционной деятельности и повышения уровня выгоды страхователей от страховых услуг.

Ключевые слова: страховая деятельность, страховая услуга, инвестиции в страхование, внутренний инвестиционный поток, инвестиционный климат, финансовая устойчивость, страховые резервные фонды, правовые основы инвестиционной деятельности в страховании, зарубежный опыт инвестиционной деятельности в страховании.

KIRISH

Sug'urtada investisiya faoliyatini takomillashtirish bir qancha ijobiy imkoniyatlarni keltirib chiqaradi, birinchidan sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligi oshadi. Ikkinchidan sug'urtalanuvchilarning sug'urta xizmatlaridan naflanish darajasi ortadi va sug'urta xizmatlariga bo'lgan ishonch kengayadi.

Mamlakat sug'urta bozorida faoliyat olib borayotgan sug'urta tashkilotlari sug'urtalanuvchilardan qabul qilgan sug'urta mukofotlarini vaqtincha o'z balanslarida ushlab turish orqali qisqa muddatli investisiya qilish imkoniyatlariga ega bo'ladilar. Sug'urta tashkilotlari o'z aktivlarini va vaqtincha jalb etilgan aktivlarni

moliya bozorlariga investisiya qilish orqali qo'shimcha daromadga ega bo'ladilar. Har bir mamlakat sug'urta tashkilotlarini investisiya faoliyatini yuritishga doir ichki tartib qoidalarni joriy etgan bo'lib ushbu tartiblar asosida sug'urta tashkilotlari o'z investisiya faoliyatini olib boradilar.

Dunyo sug'urta bozorida AQSHdan keyingi o'rinni egallab turgan Xitoyda sug'urta tashkilotlarini investisiya faoliyati diversifikatsiyalash orqali rivojlanib bormoqda. Xitoyning Milliy moliyaviy tartibga solish boshqarmasi "Sug'urta fondlarini oltinga sarmoya kiritish uchun sinov dasturini ishga tushirish to'g'risida bildirishnoma"ni e'lon qildi, e'longa ko'ra Xitoy sug'urta bozoridagi yirik o'nta sug'urta kompaniyasiga oltinga sarmoya kiritishga ruxsat berilgan.¹

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Sug'urtada investisiya faoliyatini takomillashtirish bo'yicha MDH va xorijiy mamlakatlarda ko'plab tadqiqot ishlari olib borilgan. Maqolani yozish davomida MDH mamlakatlari olim va mutaxassislaridan R.A. Bepalov,² T.V.Timofeyeva,³ L.K.Ulibina,⁴ shuningdek xorijiy olim va mutaxassislardan Grier Tumas Dienstag, Leda Zaharieva va Metyu Skallilarning⁵ bu boradagi ilmiy ishlarini tahlil qildik.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy tadqiqot davomida mantiqiy va tarkibiy tahlil qilish, guruhlashtirish, o'zaro va qiyosiy taqqoslash usullaridan samarali foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investisiyalarning o'rni muhim bo'lib, investisiyalar ikkita katta qismdan ya'ni ichki va tashqi investisiya oqimlaridan iboratdir. Mamlakat sug'urta bozorida to'planayotgan sug'urta zaxira fondlari qisqa muddatli investisiya oqimlarini paydo qilib ulardan samarali foydalanish aholi daromadlarini ko'payishiga va mamlakat yalpi ichki mahsuloti hajmini oshishiga sezilarli ta'sir etishi mumkin. Yangi O'zbekistonni ijtimoiy iqtisodiy taraqqiyoti uchun sug'urta sohasi orqali ichki investisiya oqimlarini tashkil etish imkoniyati mavjud bo'lib, sug'urtada investisiya faoliyatini takomillashtirishga oid qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Jumladan sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligini ta'minlash maqsadida ularning kapitallashuvi bo'yicha meyorlarni oshirish va ularda vaqtinchalik yig'ilgan sug'urta zaxira fondlaridan foydalanish yo'llarini kengaytirish maqsadida huquqiy asoslari qayta ko'rib chiqilishi kerak.

O'zbekiston sug'urta bozorida faoliyat olib borayotgan sug'urta tashkilotlarini investisiyalari FinTech, InsurTech, IT va boshqa raqamli sohalaridagi startaplarga yo'naltirilishi kelajakdagi raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun muhim. Bu yo'nalish nafaqat yangi daromad manbalarini ochadi, balki sug'urta kompaniyalarini raqamli transformatsiyaga ham yaqinlashtirib ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston sug'urta bozorining asosiy ko'rsatkichlari hisoblanmish sug'urta mukofotlari va sug'urta to'lovlari sug'urta tashkilotlarining investisiya oqimlarini shakllanishida muhim rol o'ynaydi. So'nggi 2023-2024 yillarda O'zbekiston sug'urta bozorida sug'urta mukofotlarini sug'urta to'lovlariga nisbatini tahlil qilsak, 2023 yilda 8,1 trillion so'mlik sug'urta mukofotlari sug'urtalanuvchilar tomonidan to'lab berilgan bo'lib ushbu jami mukofotlarning 2 trillion so'mi sug'urta xodisalari uchun to'lov sifatida sug'urtalanuvchilarga to'lab berilgan, bu umumiy mukofotlarning 25 foizini tashkil etgan, bu holat o'ta salbiy deb baholanadi chunki rivojlanayotgan mamlakatlarda bu ko'rsatkich 50-60 foizdan kam emas.

O'zbekiston sug'urta bozorida 2024 yilda jami 9,8 trillion so'mlik sug'urta mukofotlari yig'ilib shundan 2,2 trillion so'mi sug'urta xodisalari uchun sug'urta to'lovi sifatida to'lab berilgan va bu ko'rsatkich 22 foizni tashkil etgan ya'ni jami mukofotlarning 22 foizi sug'urta xodisalari uchun to'lov sifatida to'langan, bu holat ham o'ta salbiy deb baholanishi mumkin.

O'zbekiston sug'urta bozorini takomillashtirishda birinchi o'rinda sug'urta tashkilotlarini investisiya imkoniyatlarini kengaytirish uchun sug'urta mukofotlari va sug'urta to'lovlarining nisbatini rivojlanayotgan mamlakatlar ko'rsatkichlariga yaqinlashtirish zarur ya'ni sug'urtalanuvchilarning naflanishini oshirish kerak.

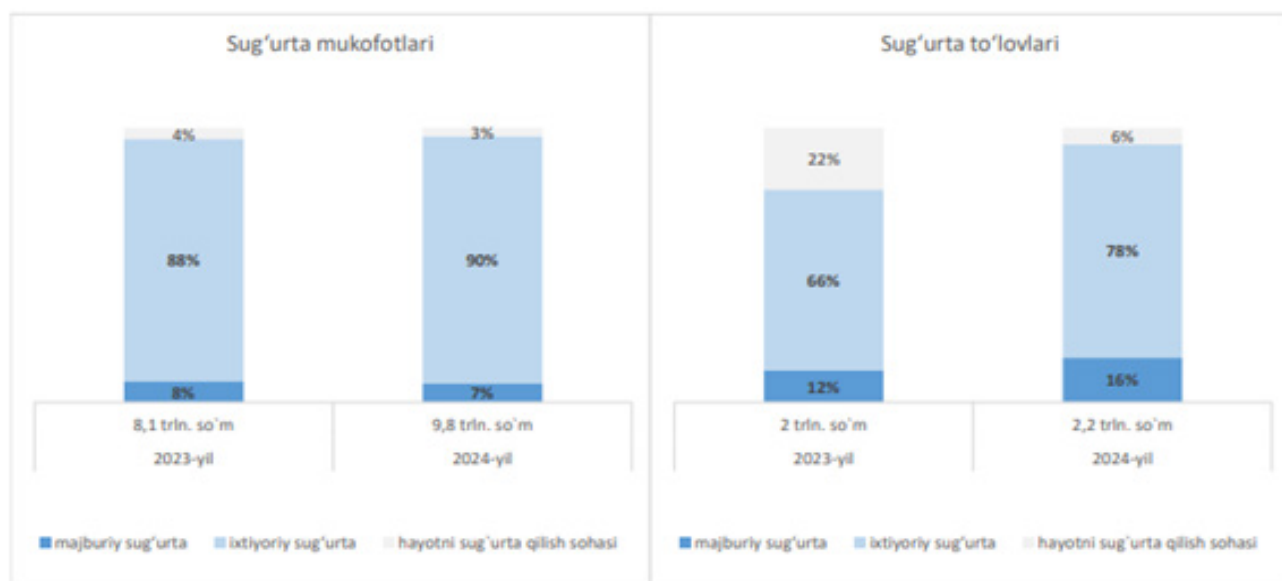
1 <https://www.gold.org/news-and-events/press-releases/chinas-insurance-funds-inject-new-vitality-global-and-domestic-gold>

2 Беспалов Р. А., Беспалова О. В. Методика анализа эффективности инноваций и инвестиций в страховании //Вестник Брянского государственного университета. – 2014. – №. 3. – С. 170-174.

3 Тимофеева Т. В., Мазанова Е. В. Вопросы статистической оценки инвестиционного потенциала страховых компаний //Экономический анализ: теория и практика. – 2007. – №. 2. – С. 45-54.

4 Улыбина, Л. К. «Инвестиционный потенциал страхового сектора финансового рынка.» Terra economicus 10.1-3 (2012): 80-83.

5 <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/investing-in-insurance-the-value-imperative#/>

1-rasm. O'zbekiston sug'urta bozorida sug'urta mukofotlari va to'lovlari ko'rsatkichi.⁶

Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda sug'urta mukofotlari ko'rsatkichi asosan hayot sug'urta tarmog'ining yuqoriligi bilan belgilanib odatda bu ko'rsatkich 50-60 foizdan kam emasligini ko'rishimiz mumkin. Masalan Hindistonda 2020 yilda hayot sug'urtasi tarmog'ida yig'ilgan sug'urta mukofotlari jami sug'urta mukofotlarining 75 foizini tashkil etgan. Shunga mos ravishda 2021 yilda 77 foiz sug'urta mukofoti hayot sug'urta tarmog'ida yig'ilgan va bu ko'rsatkich 2024 yilda ham 76 foiz atrofida bo'lgan.

1-jadval. Hindistonda sug'urta sektori: hayot va hayotdan tashqari mukofotlar evolyutsiyasi 2020-2024 yillar (mln. AQSh dollarida).⁷

	2020 yil	2021 yil	2022 yil	2023 yil	2024 yil
Hayot bo'lmagan	25 107	27 085	29 177	31 264	34 752
Hayot	76 090	85 641	91 508	95 182	99 592
Jami	101 197	112 726	120 685	126 446	134 344

Sug'urta sohasida yig'ilgan sug'urta mukofotlari orqali sug'urta zaxira fondlari yig'iladi va ular qisqa muddatli investisiya oqimlarini tashkil etadi. Mamlakat sug'urta bozori orqali shakllanayotgan investitsiyalardan samarali foydalanish uchun qulay investisiya muhiti davlat tomonidan shakllatirilsa sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligi oshib boradi va asosiysi sug'urtalanuvchilarning naflanish darajasi ortadi. Sug'urta xizmatlarining ahamiyati oshib borib sug'urta faoliyati bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlik sub'yektlarini xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengayadi.

Dunyo amaliyotidan bizga ma'lumki sug'urta kompaniyalari asosan uzoq muddatli sug'urta xizmatlari ya'ni nafaqa sug'urtasi va ma'lum yoshga yetish sug'urtasi bo'yicha uzoq muddat davomida yig'ilib boradigan sug'urta mukofatlari hisobiga jamlanadigan sug'urta zaxiralarini investitsiya qilish imkoniyatlariga ega bo'lib, ushbu sug'urta zaxiralarini samarali va maqsadli ishlatish bo'yicha investitsiya jarayonlari albatta davlat sug'urta nazorati organlari tomonidan muvofiqlashtirib nazorat qilib boriladi.

⁶ <https://napp.uz/uz/pages/statistics-and-analysis-for-im>

⁷ <https://www.atlas-mag.net/en/article/indian-insurance-market>

mln. so'm

Ko'rsatkich nomi	2023-yil		2024-yil		O'zgarish, %
	mln. so'mda	Jamiga nisbatan % da	mln. so'mda	Jamiga nisbatan % da	
Jami investitsiyalar, shu jumladan:	6 149 938	100%	6 542 569	100%	+6,4%
Depozitlar (omonatlar)	4 037 369	65,6%	4 583 762	70,1%	+13,5%
Qimmatli qog'ozlar	1 357 492	22,1%	1 303 756	19,9%	-4,0%
Zaymlar	46 864	0,8%	95 400	1,5%	+103,6%
Ko'chmas mulk	539 498	8,8%	452 745	6,9%	-16,1%
Tashkilotlar ustav fondidagi ishtiroki	134 728	2,2%	98 480	1,5%	-26,9%
Boshqa investitsiyalar	33 988	0,6%	8 425	0,1%	-75,2%

2-jadval. O'zbekiston sug'urta bozorida investisiya ko'rsatkichlari.⁸

O'zbekiston sug'urta bozori orqali so'nggi yillarda amalga oshirilgan investisiya ko'rsatkichlariga e'tibor qaratsak, 2023 yilda jami 6,1 trillion so'mlik investitsiyalar amalga oshirilgan. Amalga oshirilgan investitsiyalarning asosiy qismi depozitlar (omonatlar) ga yo'naltirilgan. Shuningdek 2024 yilda jami sug'urta investitsiyalari xajmi 6,5 trillion so'mga teng bo'lgan va asosiy investisiya oqimlari depozitlarga yo'naltirilgan, ushbu jarayonlardan xulosa qilib aytishimiz mumkinki O'zbekiston moliya bozorlari hali kerakli darajada takomillashib ulgurmadi chunki agarda moliya bozorlari rivojlanganda sug'urta tashkilotlarini investisiya oqimlari yanada kengroq diversifikatsiyaga ega bo'lgan bo'lardi.

Sug'urtada investisiya faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq qonunchilikka ko'ra sug'urta tashkilotlari uchun quydagi ob'yektlarga investisiya qilish belgilab qo'yilgan:

- O'zbekiston Respublikasining davlat qimmatli qog'ozlari;
- xorijiy davlatlarning davlat qimmatli qog'ozlari;
- bank sertifikatlari (depozit sertifikatlari);
- kredit tashkilotlariga qo'yilgan omonatlar (depozitlar);
- ko'char va ko'chmas mol-mulk (binolar, inshootlar, uskunalar va boshqa moddiy boyliklar) hamda ularga

doir huquqlar;

- yuridik shaxslarning ustav kapitalida ishtirok etish ulushi;
- O'zbekiston Respublikasining qonunchilik hujjatlariga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi hududida chiqarish va muomalaga kiritishga ruxsat berilgan, yoki tegishli vakolatli organ tomonidan berilgan qimmatli qog'ozlar bozorida savdoni tashkil etish bo'yicha faoliyatni amalga oshirish uchun lisenziyaga (ruxsatnomaga) ega bo'lgan xorijiy emitentlar tomonidan chiqarilgan hamda qimmatli qog'ozlar bozorida muomalaga qo'yilgan qimmatli qog'ozlar;

- ipotekani qayta moliyalashtirish tashkilotlari ustav kapitalida ulushli ishtirok etish, shuningdek ipoteka qimmatli qog'ozlarini sotib olish;

- lizing tashkilotlariga qarzarlar (moliyaviy yordam);
- qonunchilik hujjatlariga muvofiq chiqarilgan korporativ obligatsiyalar.⁹

Sug'urtada investisiya faoliyati ko'lamini kengaytirish va sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligini ta'minlash maqsadida investisiya ob'yektlarini ko'paytirish maqsadga muvofiq.

O'zbekistonda hayot sug'urtasini takomillashtirish juda katta zaruriyatni belgilab beradi. Agarda hayot sug'urtasi uchun soliq va boshqa turli imtiyozlar berilsa aholining shaxsiy jamg'armalari pensiya ta'minotini qoplash maqsadida uzoq muddatli hayot sug'urta xizmati orqali shakllanish jarayonini boshidan kechirardi. Bu holat o'z o'zidan hayot sug'urtasi orqali mamlakatda uzoq muddatli ichki investisiya oqimlarini paydo qiladi.

Mamlakatga tashqi investitsiyalarni jalb qilish bilan bir qatorda mavjud korxona va tadbirkorlik sub'yektlaridagi moliyaviy mablag'larni ichki investitsiyaga yo'naltirish ham mamlakat yalpi ichki mahsulotini o'sishiga olib keladi. Shuningdek oqilona investisiya siyosati birinchi navbatda, investisiya jarayonlarini davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlashning samarali tizimini shakllantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qilishi lozim.¹⁰

⁸ Сығурта бозори ҳисобати. <https://napp.uz/storage/files/shares/opendata/2024/4Q/>

⁹ <https://lex.uz/uz/docs/1499707>

¹⁰ <https://s.vaael.ru/pdf/2022/2-2/2075.pdf> "Реализация инвестиционной политики в Российской Федерации" М. В. Зенкина, Н. С. Зоткина, А. В. Копытова

Xorijiy mamlakatlar tajribasiga ko'ra sug'urta kompaniyalarida yig'ilgan sug'urta zaxiralari ularni faol investorlarga aylanishiga sabab bo'lmoqda, Yaponiya AQSH Germaniya va Xitoy kabi sug'urta sektori rivojlangan mamlakatlarda eng yirik investorlar bular banklar va sug'urta kompaniyalaridir. Ushbu davlatlardagi sug'urta kompaniyalarda jamg'arib borilayotgan mablag'lar likvidligi banklarnikidan kam emas. Ushbu davlatlarda sug'urta faoliyatida investitsiya jarayonlarining huquqiy asoslari yaratilayotganda bank sektori va sug'urta sektorini bevosita raqobatlashishi uchun imkoniyatlar tashkil etilgan.¹¹

Mamlakatimiz iqtisodiyotini ilmiy innovatsion rivojlantirish orqali raqobatbardoshligini ta'minlash uchun kerakli sohalar uchun keng miqyosda investitsiya kiritish zarurligi jahon amaliyoti tajribalaridan o'tgan va o'zini oqlagan usul hisoblanadi. Fikrimizcha, O'zbekiston uchun iqtisodiyot sohalarini jadal rivojlantirish hamda tarkibiy o'zgartirish borasida yirik miqdordagi investitsiyalarni jalb etish o'ta muhim hisoblanadi. Bunday hajmdagi investitsiyalar ham ichki, ham tashqi investitsiyalarni faol jalb qilish evaziga ta'minlanishi mumkin. Shu bilan birga mamlakatdagi mavjud imkoniyatlarni to'liq ishga solish hamda tashqaridan mumkin qadar ko'proq investitsiyalar jalb qilish uchun, qulay investitsiya muhitini yaratish davlat oldida turgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Qulay investitsiya muhitini yaratishning muhim shartlaridan biri investitsiya uchun yo'naltiriladigan moliyaviy resurslarning samaradorligini ta'minlash bilan bir qatorda iqtisodiyotga zarur darajadagi investitsiyalarni jalb qilish va ushbu investitsiyalarning samaradorligini ta'minlash xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning investitsiya jarayonlarida faolligini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston sug'urta bozori qaytadan isloh etilishi zarur bo'lib sug'urta bozori ishtirokchilari orasida erkin raqobat shakllanishi kerak. Raqobatga ta'sir etayotgan barcha omillar olibb tashlanishi kerak. Sug'urta faoliyati shaffof holatga olib kelinishi va sug'urtalanuvchilar manfaati yanada qattiq himoyalaniishi shart.

Sug'urta tarmoqlari ayniqsa hayot sug'urta tarmog'i rivojlanishi uchun keskin chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Hayot sug'urtasi rivojlanishi uchun xorijiy davlatlar tajribasi inobatga olinib soliq va boshqa qator imtiyozlar berilishi kerak. Hayot sug'urtasi bilan shug'ullanuvchi sug'urta tashkilotlari davlat tomonidan moliyaviy jihatdan yanada qo'llab-quvvatlanishi kerak.

Sug'urta faoliyatini nazorat qiluvchi davlat organi mustaqil qo'mita yoki agentlik maqomini olishi va sug'urta faoliyatining huquqiy asoslari takomillashtirilishi kerak. Sug'urtada investisiya faoliyati bilan bog'liq qonunchilik normalari qayta ko'rib chiqilishi va iqtisodiyotdagi o'zgarish hamda ko'rsatkichlarga moslashtirilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bepalov R. A., Bepalova O. V. Metodika analiza effektivnosti innovatsiy i investitsiy v straxovaniy // Vestnik Bryanskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2014. – №. 3. – S. 170-174.
2. Timofeyeva T. V., Mazanova Ye. V. Voprosy statisticheskoy osenki investitsionnogo potentsiala straxovix kompaniy // Ekonomicheskij analiz: teoriya i praktika. – 2007. – №. 2. – S. 45-54.
3. Ulibina, L. K. „Investitsionniy potentsial straxovogo sektora finansovogo rynka.“ Terra economicus 10.1-3 (2012): 80-83..
4. Zenkina M. V., Zotkina N. S., Kopytov A. V. Realizatsiya investitsionnoy politiki v Rossiyskoy Federatsii // Vestnik Altayskoy akademii ekonomiki i prava. – 2022. – №. 2-2. – S. 190-196.
5. Kunev, Denis. Vozvrat iz-za rubeja prestupnykh aktivov. Teoriya i praktika. Litres, 2022.
6. <https://www.gold.org/news-and-events/press-releases/chinas-insurance-funds-inject-new-vitality-global-and-domestic-gold>
7. <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/investing-in-insurance-the-value-imperative#/>
8. O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligining sug'urta bozori hisobati. <https://napp.uz/uz/pages/statistics-and-analysis-for-im5>.
9. <https://www.atlas-mag.net/en/article/indian-insurance-market>.
10. O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligining sug'urta bozori hisobati. <https://napp.uz/storage/files/shares/opendata/2024/4Q/>
11. O'zbekiston Respublikasi Sug'urtalovchi va qayta sug'urtalovchining investitsion faoliyati to'g'risidagi nizom. <https://lex.uz/uz/docs/1499707>.

11 <https://mgimo.ru/upload/2021/06/bul-04-2021.pdf> "Возврат из-за рубежа преступных активов: теория и практика" (учебное пособие) (Кунев Д.А.; под науч. ред. д.ю.н. А.Г. Волеводза). - М.: «Прометей», 2021 г

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
